

ELEONORA EPOSTEN

LOVÖ HEMBYGDSFÖRENINGIS TIDNING

Nummer 3, september 2013 Årgång 22

**Konstnärsparet på Eriksberg
Etikettsbrott på Drottningholm
Jutta Wallers minnen
mm.**

ORDFÖRANDENS SPALT

Det var ett tag sedan jag skrev något om Förbifart Stockholm och Ekerövägens anslutning till tunneln. Ett vilt hopp finns fortfarande kvar att vi lyckas stoppa hela projektet eller åtminstone de två trafikplatserna på Lovö. Processen har hunnit så långt att Trafikverkets stockholmsdistrikt, som gör planeringen, ska lämna sin detaljerade arbetsplan till Trafikverkets huvudkontor i Borlänge för godkännande. Vi har fått materialet för att kunna lägga våra synpunkter på stockholmsdistriktets förslag. Ju längre jag håller på med projektet desto märkligare synes Trafikverkets planer. De avviker till och med från bestämmelserna i regeringsbeslutet att tillåta byggandet. Det visar sig också finnas material Trafikverket vill hålla hemligt, bl. a. om Ekerövägen och trafikplatserna.

Vi har börjat ett nytt tema i EleonoraPosten, konstnärer på Lovö. I förra numret om Furulund där Arne Tribukait låtit den fria kreativiteten skapa både inredning och utsmyckning. I detta och kommande nummer presenteras konstnärsparet Cilla Ericson och Peter Tucker på Eriksberg. De arbetar så mycket tillsammans att det är svårt att först skriva en artikel om bara Cilla och sedan en annan om bara Peter. Vi löser det med en tredje artikel om både Cilla och Peter.

Fornstigen kommer att få ny skyltning. I samarbete med Fastighetsverket och Länsstyrelsen har vi kommit överens om hur skyltarna ska se ut och var de ska placeras. Kostnaden kommer förhoppningsvis att täckas av anslag från Länsstyrelsen.

Litet mer har hänt på Hogsta. Smedjan är rödfärgad, snart Bagarstugan medan vi inte själva klarar Magasinet. Vi har också städat Bagarstugan och Magasinet. Nu ska vi bygga upp en utställning i Magasinet om trädgårdsnäringen på Lovö. Den första versionen kommer att visas under hembygdsgdagarna den 14 och 15 september. Då kommer också Hans Lindberg att sälja Lovöhonung och Inger Lindberg berätta om biodling, antingen på gräset framför Magasinet eller vid dåligt väder inomhus. Hans och Inger på Rörbyvägen har 160 bikupor på Lovö.

Framöver önskar jag att fler vill bidra med arbete för Lovö hembygdsförening. Bara enstaka personer dyker upp när vi kallar. Kanske vi ska försöka med en hembygdskafe, som förr gick bygden runt vid orostider. Hör av dig (min telefon: 759 03 26) så antecknar vi namn och telefonnummer och hör av oss!

Bertil Ottoson

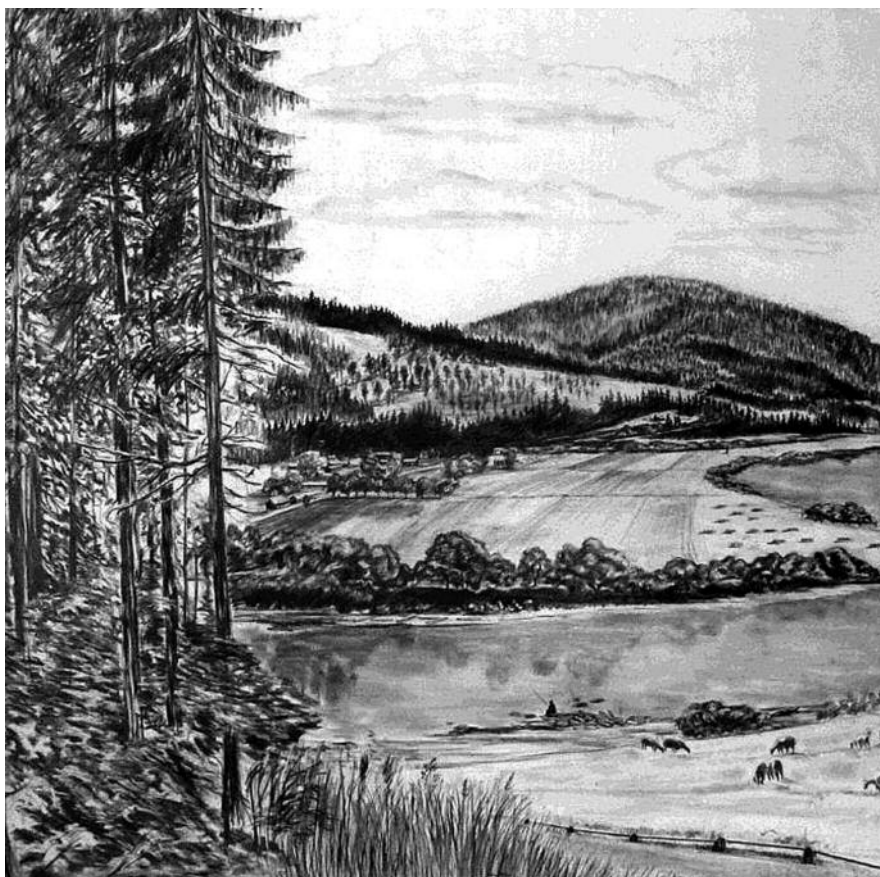
Eriksberg med Cilla Ericson och Peter Tucker på verandan.

Konstnärsparet på Eriksberg

Eriksberg ligger i en liten park och man passerar en grindstuga vid infarten för att nå huset. Här har Cilla växt upp. Båda föräldrarna var konstnärer. Pappa Sten var den berömde skulptören och umgänget i hemmet var mycket konstnärer och konst. Cilla

funderade aldrig på andra yrkesval. Hon var bara 18 år när hon kom in på Konstfack och gick på grafik och målning. Hon utexaminerades sedan som teckningslärare 1967.

Undervisning i olika former har funnits med hela tiden och det har

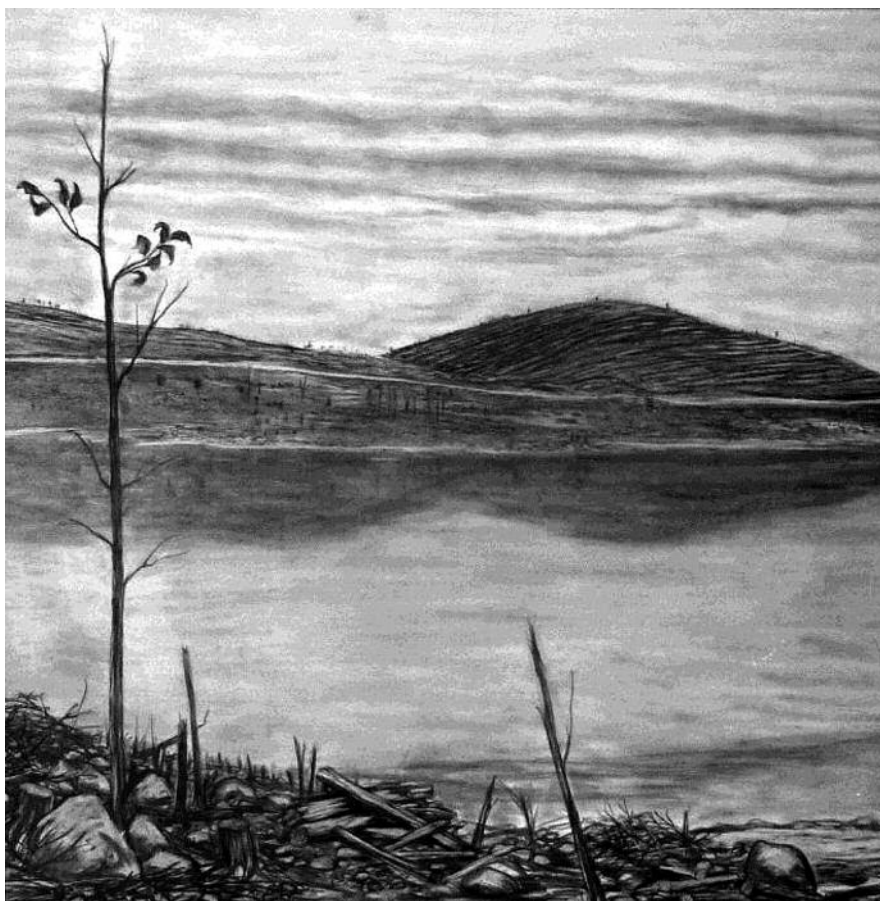
Före exploatering 1970. Från utställningen "Landskap i tre akter" (blyerts på papper, 120 x 120 cm).

underlättat för Cilla att arbeta som fri konstnär. Cillas konstnärliga produktion är omfattande och Eleonora-Posten kan bara göra några nedslag. Det förenande tema som genomsyrar hennes konstnärliga gärning är omsorg om naturen.

Under början av 1970-talet var Cilla

ofta i Värmland. Hon insåg de sannolika miljökonsekvenserna av det moderna skogsbruket och hårdhänt vattenreglering utmed Klarälven i norra Värmland.

Det resulterade i utställningen "Landskap i tre akter". Bilden till vänster visar landskapet som det var

Efter exploatering. Från utställningen "Landskap i tre akter".

1970. Bilden ovan visar samma landskap efteråt – en helt skövlad natur, där man har slutligen dränkt dalgången.

"Vi arbetar för livet" var en omtalad utställning på Lilievalchs i Stockholm 1980, ett spännande samarbete mellan sexton kvinnliga konstnärer. Cilla och

Kerstin Abram-Nilsson disponerade ett helt rum för installationen "Rötter, myter och minnen". En vägg var täckt av jord, den motstående väggen var enbart vetekorn och mellan väggarna fanns på golvet en spiral av stenar på en bädd av sand och ovanför en stålspiral svävande från taket.

Midsommarnatt mot Blackeberg, 2005 (olja på duk, 140 x 120 cm)

Stenspiralen ligger än idag i trädgården på Eriksberg.

En höstdyster natt 1996 släckte Cilla belysningen i rummet och tittade ut

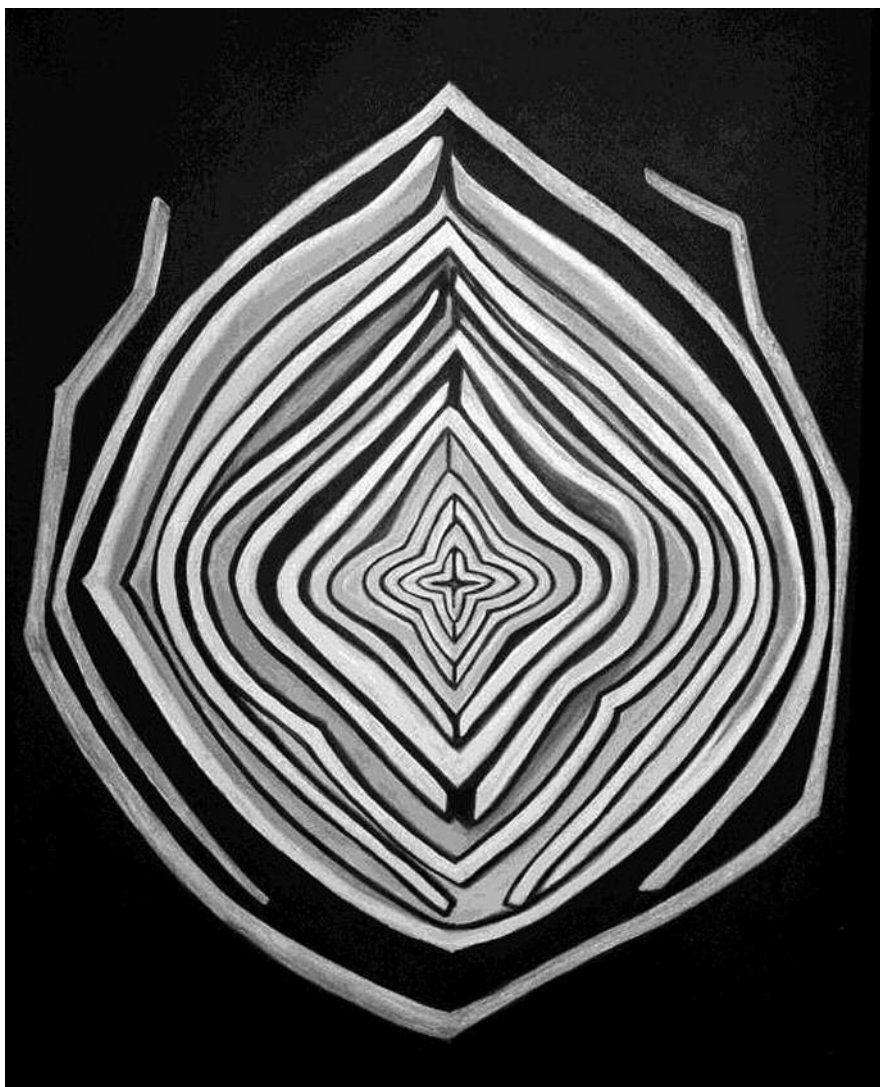
genom fönstret över Mälarens vatten mot Blackeberg. Kolsvart, men efter en stund kunde hon urskilja strukturer i landskapet. Hon målade en bild av

Rötter, myter och minnen. Installation, Liljevalchs, 1980.

det hon såg i mörkret. Cilla blev fascinerad av detta annorlunda landskapsmåleri och fortsatte med en ny bild nästa natt. Sedan blev det en hel serie bilder med samma motiv, målade vid midnatt varje natt. Planen höll en period, men blev svår att förena med fa-

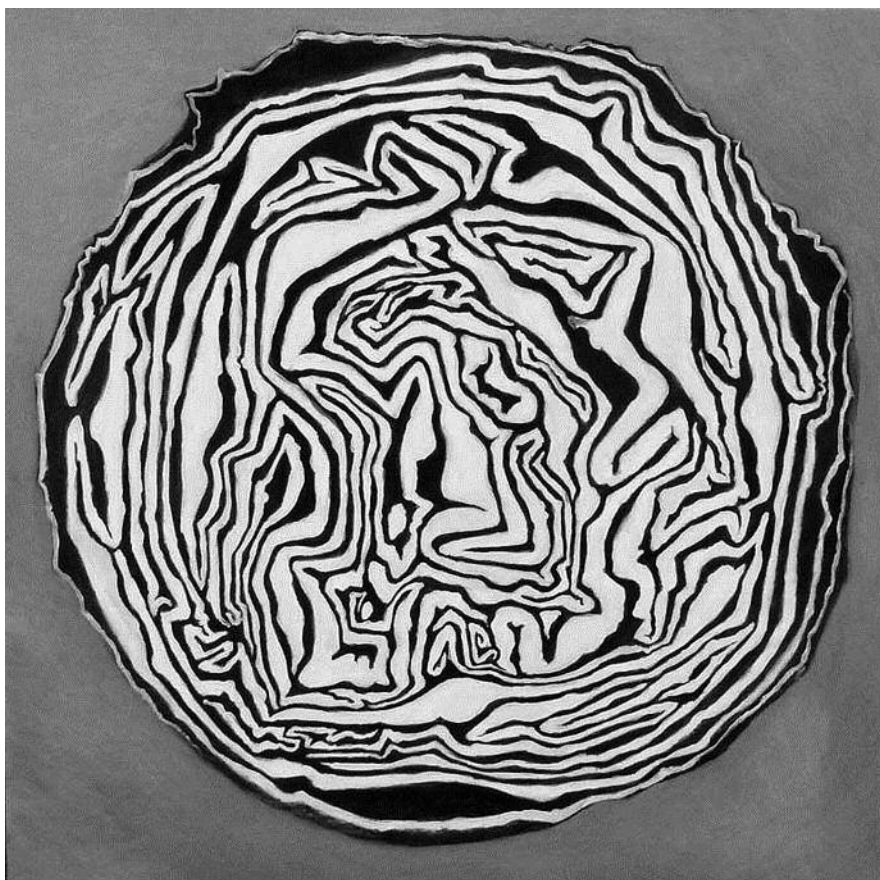
miljelivet. Istället började hon måla en bild vid varje månfas (c:a var 8de dag). Detta pågick över fyra år. Det blev slutligen över 200 bilder om det nattliga landskapets variationer mellan årstider och månfas. Den första års-serien blev en utställning i Sjövillan

Purjolök i genomskärning, Cilla Eriksson (olja på duk, 110 x 90 cm).

vid Ljunglövska slottet tvärs över fjärden. Sedan blev det flera utställningar, bl a i Nationalgalleriet i Gamla Stan

och Röda Korsets växthus i Orangeriet. Under rubriken Mångalen ställde Cilla år 2004 ut alla bilder från fyra års

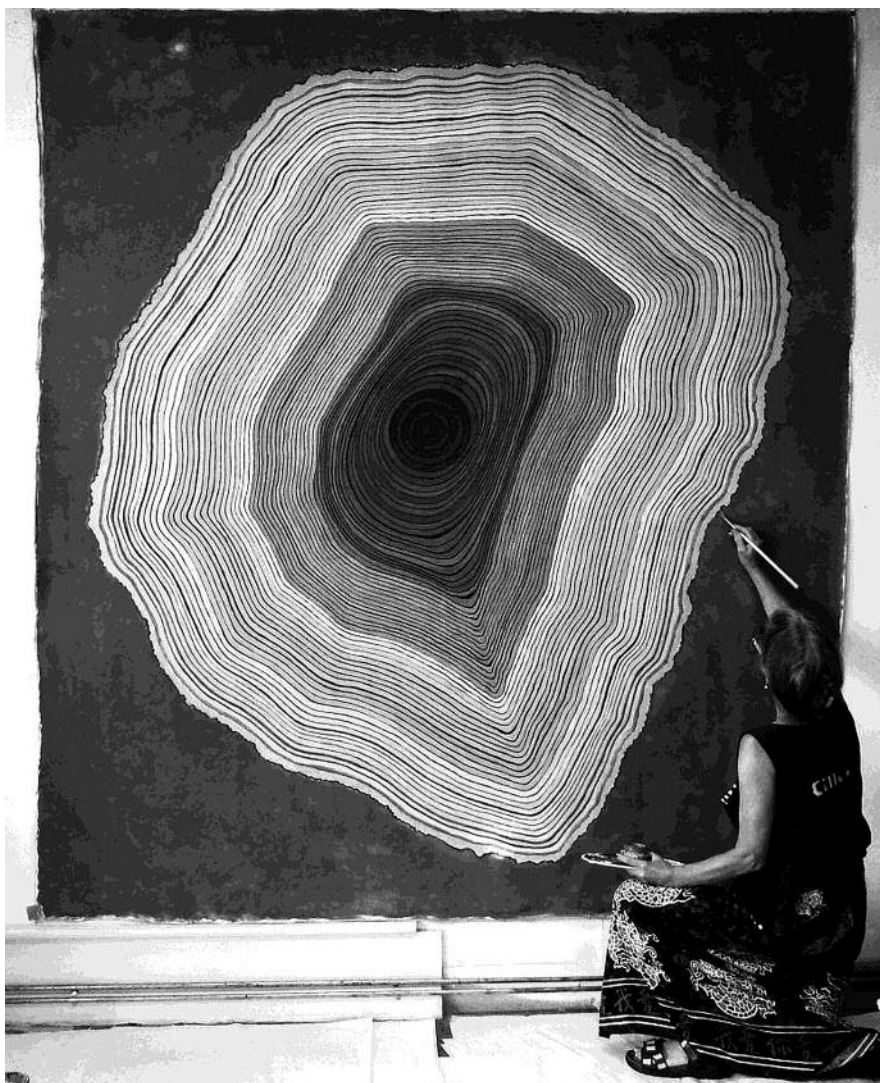
Tvärsnitt rödkål (olja på duk, 60 x 60 cm).

arbete på Skövde Konsthall. Av 1999 års serie bilder och musik av kompositören Anita Livstrand blev det även ett meditativt 19 minuter långt bildspel på CD-ROM över årets gång från januari till december.

Cilla kan gripas av att naturens under finns att upptäcka i varje sak naturen skapat, t o m grönsaker i

snabbköpet. Här ovan och till vänster en målning av ett rödkålshuvud och en purjolök i genomskärning.

Idag täcks en hel vägg i ateljén av en ny målning, ett tvärsnitt av TV-eken i full skala, det träd som inte behövde fällas men som olyckligtvis stod i vägen för stadens trafikplaner. Cilla mätte upp den avsågade stubben

TV-eken i ateljén (olja på duk, 290 x 280 cm).

på plats och räknade alla trädringar. I bilden representerar varje målad ring 10 år, totalt ca 680 år. Trädet föddes

under 1300 talet och har bevittnat hela Stockholms historia.

Bertil Ottoson

En dag missgynnande mot etiketter

von Kagenecks katastrofala avskedsaudiens hos Gustav III på Drottningholm

Torsdagen den 15 juli 1779 var en dag då nästan allt som kunde gå fel, gick fel. Eller som Gustaf Johan Ehrensvärd uttrycker det i sina anteckningar från Gustav III:s hov: "Aldrig har någon dag varit mera missgynnande emot etiketter än denna, och besynnerligt, at detta skulle träffa en Österrikisk minister, som alltid sätter så mycken vikt på dem."

Denna dag skulle alltså det kejserliga sändebudet greve von Kageneck tas emot i avskedsaudiens ute på Drottningholm. Dagens första kalamitet var att ståndsdrabanterna, som kom ut till Drottningholm för att paradera i det stora trapphuset, hade glömt sina "flacksar". I ståndsdrabanternas redan då ålderdomliga högtidsuniform ingick en flax, som en stor bussarong, ungefär sådana som vi än idag kan se på Towners Beefeaters. "Men" skriver Ehrensvärd "då gubbarna togo sina axelgehäng och bardisaner i hand, så sågo de ändå vördige ut..."

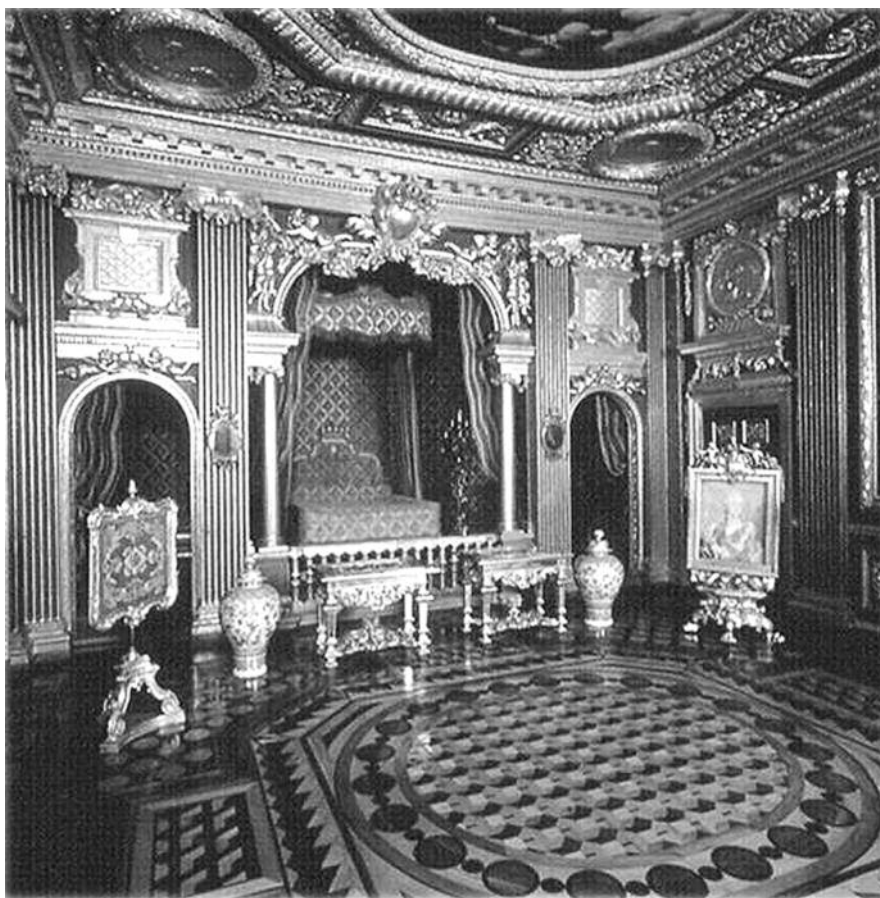
Eftersom audiensen skulle äga rum ute på Drottningholm skulle Kageneck och hans entourage föras ut till lustslottet i två slupar, motsvarande de praktfulla vagnar som skulle ha använts om den ägt rum på Stockholms

Slott. De två sluparna, kungens egen och en något enklare, hade också sänts till den kaj från vilken foljet skulle stiga ombord, men väl där upptäckte man att den enklare slupen tagits i anspråk av "Hans Maj:ts hofbetjening, vane vid tiltagsenhet" för att transportera skulpturer som Sergel hemfört från Italien ut till Drottningholm.

von Kageneck gnällde över "oordentlig reception" och hotade med att återvända hem, men slutligen föreslog han själv att man i stället för att

von Kagenecks vapen

von Kagenecks avskedsaudiens ägde rum i slottets främsta och finaste rum, kungens sängkammare med välbevarad barockinredning.

invänta avlastningen av marmorskulpturerna trängde ihop sig i kungens slup, även om det var helt i strid med etikett och protokoll. Väl ute på Drottningholm togs von Kageneck emot av vice ceremonimästaren von Moltzer, som via en sidotrappa förde

honom upp i Ambassadeurssalen, där ministern ”med frukost blef undfågna”. Än idag äts det i rummet, som numera kallas just Frukostrummet och används som matsal av kungaparet.

Först klockan två hade Gustav III

Troligen tog Gustav III emot Kageneck iförd denna ceremoniella dräkt med en ståtlig hatt som symboliserar kungakronan.

avslutat dagens konselj och von Kage-neck kunde få sin audiens. Av ceremonimästaren von Plommenfelt fördes han nu åter ut på sjösidan för att göra sin ceremoniella entré i den stora slottstrappan där hovmarskal-ken von Düben och det övriga hovet väntade på den tredje avsatsen i trap-pan. von Kage-neck stannade mitt i trappan och sa till Plommenfelt att han förväntade sig att hovmarskalken von Düben skulle komma de få ste-gen ner för att möta honom, men von Düben stod kvar.

Då tog von Kage-neck ett par steg upp i trappan och sa, på franska förs-tås, ”Jag förväntar mig, herr baron, äran att bli mottagen mitt i trappan”. Men von Düben rörde sig inte ur fläcken utan svarade ”Ni misstar er, herr greve, enligt etiketten är det på den tredje avsatsen jag skall ta emot er” Kage-neck replikerade ”Så var det inte ni tog emot monsieur Belgio-joso”. ”Ursäkta mig” genmålde von Düben, ”Då var jag ceremonimästare och följde er upp för trappan såsom herr Plommenfelt gör nu”.

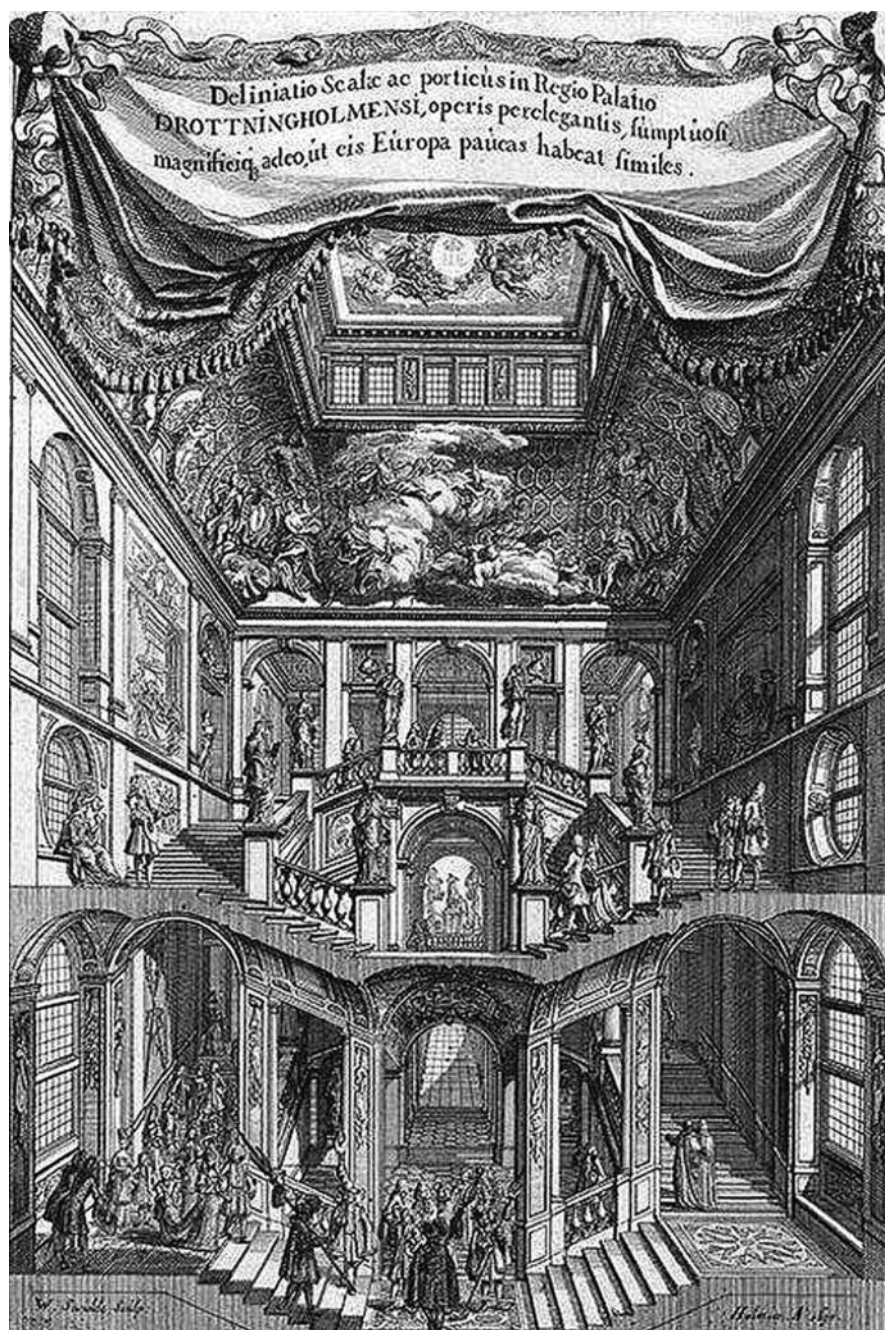
Det som utspelade sig var en nästan övertydlig illustration av trappornas ceremoniella betydelse i slottsmiljön och den minutiösa hovetiketten, ut-formad för att tydliggöra olika befatt-ningshavares status och dignitet. von Düben hade alltså klättrat på hovets karriärstegen, från ceremonimästare till hovmarskalk, och därför skulle han inte gå ministern till mötes längre ner

i trappan. von Kage-neck fick finna sig i att fortsätta upp i trappan till von Düben som vände på klacken och gick före den bestörte och upprörde ministern in i kungens våning.

Enligt principen att rummen blev finare och finare inredda, ju längre in i den kungliga våningen man kom, och de viktigaste gästerna fördes längst in, passerade nu den lilla pro-cessionen med von Kage-neck ståndsdrabantsalen, då som nu med gyllenläderstapeter skildrande turkar-nas belägring av Wien på väggarna; fortsatte genom livdrabantsalen, med vävda tapeter med skogs- och jaktmotiv samt enklare möbler för drabanterna än i dagens eleganta gröna salong, för slutligen passera he-dersvakt och drottningens hovstat, som stod uppställda i kungens audi-ensrum, dagens Ehrenstrahlsalng.

Själva audiensen hos Gustav III ägde rum inne i den praktfulla parad-sängkammaren, där kungen satt på en audiensstol mitt framför sängen, uppe på alkovens podium. Runt kungens stol stod en handfull hov-funktionärer, noggrant utplacerade på samma nivå som stolen, på nedre trappsteget eller ända nere på parkett-golvet i förhållande till dignitet och

Th: I Suecia Antiqua et Hodierna framgår hur Drottningholms pampiga trapphus var tänkt att användas för ceremonier och processioner med ståndsdrabanter i högtids-uniform med flaxar och bardisaner.

Tv: Drottning Sofia Magdalena var blyg och lät statsekreterare von Heland läsa upp hennes artighetsfraser för von Kagenneck. Det skulle hon inte ha gjort.

Th: Kronprins Gustav Adolf som bara var åtta månader gammal grät under större delen av von Kagenecks audiens hos honom. Med viss humor konstaterade von Kageneck att prinsen var den ende som verkade uppriktigt ledsen över von Kagenecks avfärd från Stockholm och Sverige.

värdighet. Den stackars von Kagenneck som efter uppträdet i trapphuset fortfarande var ganska upprörd, gjorde "något decontenanceradt sin compliment" för att enligt ceremoniet förklara varför han måste lämna Stockholm och därmed be att återfå sina diplomatiska kreditivbrev som han överlämnat vid sin första audiens. Efter kungens artiga svar gjorde von Kageneck sina reverenser och var redan på väg ut genom dörren då han insåg att han glömt att presentera sin chargé d'affaires för

kungen. Det var inte alls enligt etiketten att vända om och åter närma sig kungen, som faktiskt hade varit på väg att resa sig ur stolen, men von Kageneck gjorde det ändå, med "Millions des pardons".

Från kungens våning fortsatte man in till drottningen. Den blyga Sofia Magdalena satt på sin "thron" med hovmästarinnan Sparre, som i sin ungdom firats för sin skönhet och kallats La Belle Rose vid hovet i Versailles, sittande på en taburett medan övriga hovdamer stod vid hennes

sida. Till vänster om Sofia Magdalena stod den gamle statssekreteraren von Heland som skulle svara von Kagenneck å drottningens vägnar. von Heland hade undanbett sig äran, men etiketten krävde att just en statssekreterare svarade ministern och han var den ende närvarande på Drottningholm.

Eftersom von Helands kunskaper i franska språket var minst sagt bristfälliga, hade han fått undervisning och ett manus till ett avskedstal av en ”fransysk språkmästare i Upsala, la Bourdonnière”. Detta tal hade von Heland, enligt Ehrenswärd lärt sig någorlunda utantill. Dumt nog hade greve Sparre försett von Heland med ännu ett manus som han själv och kungen skrivit. När nu den nervöse statssekreteraren skulle läsa upp avskedstalet blandade han ihop de två manusen så att det mesta blev en ”besynnerlig Gallimatthias” utom den mening som fick von Kagenneck att stelna till och de övriga i rummet att vrida sig av återhållet skratt – ”La Reine est charmée de vous voir partir” – ”Drottningen är förhäxad av att se er resa”, när han borde ha sagt

”La Reine est fâchée ...”, Drottningen är irriterad...

Från drottning Sofia Magdalena fördes von Kagenneck in i kronprinsen Gustav Adolfs audiensrum. Den åtta månader gamla pojken satt i knäet på sin överhovmästarinna von Rosen, som i sin tur satt i en audiensstol under en trönhimmel. Mot sin vilja hade överhovmästarinnan blivit tvungen att besvara von Kagenecks artiga komplimanger på franska, i den lille kronprinsens ställe. Ilsken, nervös och stammande läste hon innan till från en fusklapp i sitt knä, utan att någon hörde vad hon sa. Efter att först varit alldeles tyst, hade Gustav Adolf snabbt tröttnat på ceremonin och börjat gallskrika, så att han överröstade sin hovmästarinna.

Den österrikiske ministerns sista kommentar innan han lämnade Drottningholm ”Den ende som verkligen tycks ledsen över att jag ska lämna Sverige är kronprinsen” tyder ändå på att den stackars von Kagenneck hade humor.

Stina Odlander Haubo

Cantons ask

Just på gränsen mellan Canton 3 och Canton 6 växer en väldig ask. Jag tröttnar aldrig att se den. Först och främst är det ju unikt att växa på gränsen mellan ”trean” och ”sexan” vid en gata. Sânt kan bara hända just på Canton med den unika numreringen av hus och tomter.

Så funderar jag på askens dimensioner. I brösthöjd kan jag mäta omkretsen – 355 cm! Då det gäller höjden försöker jag komma ihåg Pythagoras sats, men skuggan faller aldrig så att den kan mätas upp. Det är en urskog av syrenbuskar i vägen och tyvärr står solen aldrig i norr. Men genom att jämföra med flaggstänger och taknockar får jag höjden till c:a 25 meter.

Och hur gammal kan den vara? Kan den ha funnits då gatan planerades? Har drottning Lovisa Ulrika år 1753 spatserat med Adolph Fredrik och sagt

”Kära Du, titta på den lilla asken där, vore det inte trevligt att ha den kvar mellan Pistolsmedjan och Knöpleriet?”

Eller växte den upp på 1790-talet

under den tid då Canton saknade kunglig uppmärksamhet? Kanske upplevde den tiden då Canton 4 var ”Fröken-Flygel” och 6:an var ”Cavaliers-Flygel” och kunde notera sådant som tilldrog sig däremellan? Nog är den mer än tvåhundra år gammal och säkert växte den till sig då Carl XIV Johan blev kung.

Jag läste litet om askar och jag tänker på asalärans Yggdrasil, asken som bar upp hela världsalltet, och så lärde jag mig att asken är släkt med syrenen. Vår ask bör nu trivas bland de mycket vildvuxna småsyskonen.

Uppslagsboken säger på ett ställe att den är tvåkönad men på ett annat ställe att den är trekönad, med hanblommor, honblommor och hanplus honblommor. Det väldiga trädets små frön bärs av propellerblad ut över tomterna och ger mig anledning att sopa min farstrupp nästan hela året – utan minsta diskriminering mellan de tre könen.

Och jag har inte kunnat låta bli att måla av den.

John Crafoord
Canton 3

Akvarell av John Crafoord

Drottningholmsmalmen vid mitten av 1900-talet

Några minnen från min uppväxttid 1945 -1960

av Jutta Waller

När vi flyttade in på Robertshill i Kvarnbacken 1945 så bodde skomakaren Anders Särner med fru i den östra flygeln. Han hade sin skomakarverkstad på vinden. Hans hela verktygsutrustning finns idag bevarad på hembygds museet, bagarstugan, Hogsta. ”Herr Särner”, som han allmänt kallades, hade ett antal förtroendeuppdrag i kommunen. (Lovö kommun var en egen kommun.) Bl a skötte han utdelningen av de ransoneringskuponger, som fanns under och efter kriget. Som barn minns man en ström av personer som ofta besökte honom på grund av detta. Anders blev 99 år och avled 1973, och var då fortfarande bosatt på Robertshill tillsammans med sin son Johannes.

I den västra flygeln bodde familjen Eriksson, far med två vuxna söner. Pappa Eriksson var kronjägare och åtminstone en av sönerna var verksam inom flygindustrin om jag minns rätt.

Tvärs över vägen, dvs Kvarn-

backen, på Charlottenberg, bodde familjen Linge med 4 barn och hunden Tommy, en Collie. Familjen flyttade in ungefär samtidigt som vi och de båda äldsta sönerna Gunnar och Göran var jämnåriga med min syster och mig och blev våra första lekkamrater.

På Charlottenberg fanns en nedre fruktträdgård, som sedan styckades av och köptes av arkitekten Ralph Erskine. När Ralph anlade sin nya trädgård, i japansk stil, så påträffades det kvarnhjul, som hört till kvarnen högst upp i Kvarnbacken. Kvarnhjulet ligger nu uppallat i hörnet mot Gustav III:s väg.

Tomten nedanför Charlottenberg och på andra sidan Gustav III:s väg var obebodd fram till 1950-talet då den köptes av Eva Friis, även hon sedermera arkitekt. Eva lät uppföra en huvudbyggnad och en ateljé, ritade av arkitekten Peter Celsing (se ett tidigare nummer av Eleonoraposten). Byggnaderna ansågs då vara mycket extrema och inte passa in i den äldre

Konditori Gula Stugan

bebyggelsestraditionen på malmen.

Den dessförinnan senast uppförda byggnaden var Hedvigsberg som uppfördes 1939/40 i traditionsliknande 1700-talsstil med mansardtak.

Hedvigsberg beboddes under lång tid av familjen Svennilsson, som hade fyra döttrar. På 70-talet övertogs villan av familjen Bernitz. Margit Svennilsson var Lovö trogen, långt efter det att familjen flyttat, genom att länge vara aktiv i Lovö Rödakors-krets.

Snett mitt emot Hedvigsberg, i hörnet av Gustav III:s väg och Ekens-

bergsvägen, ligger Ekensberg. Villan köptes av journalisten Ulla Beyron, när hon hade sålt Robertshill. Huset beboddes under den tiden av konstnärsfamiljen Byström, som även de hade fyra barn.

En smärre skandal utgjorde rivningen av den vackra villan i snickarglädje, Övre Svanteberg. Där bodde familjen Löfgren med barnen Mona och Bobo. Villan ersattes av en låg enplansvilla som numera utgör Silviahemmet. Av Svantebergs tomt avstyckades på 1960-talet flera tomter som vetter mot Gustav III:s väg. Tre

nya byggnader uppfördes mitt emot Ekensberg.

På Malmen fanns på 40-talet och senare en livsmedelsaffär (Malmen 8). en post i Kavaljershuset, en taxistation i Brunnsbacken, en polisstation i Stenvärdshuset, en ”borgarbrandkår”, ett konditori ”Gula Stugan”, ett värdshus i Hertigarnas stall. Livmedicus Erik Lundberg kunde i bästa fall stå till tjänst som läkare vid sjukdomsfall.

Kvällsringning i klockstapeln hörde också då, liksom nu, till den lokala atmosfären och är väl det enda som återstår av dåtidens traditioner. På Kristihimmelfärdsdagens morgon samlades man till friluftsgudstjänst medhavandes kaffekorg, vilket också sker i dessa dagar.

Mjök kördes ut på morgonen med häst och vagn, senare med traktor och vagn, från Kungsgården. På kvällen hängdes mjölkkanan med namnplåt ut på grindstolpen. På morgonen byttes den ut innehållande bestämt antal liter mjölk. I Kungsgården fanns också försäljning av underbara grönsaker.

Anton Lindgren, som drev handelsboden till mitten av -70-talet, bodde med sin familj en trappa upp ovanpå affären. En stentrappa ledde på utsidan upp till ingången, som nu är igensatt. Rakt fram var själva handelsboden och till vänster ett särskilt rum för mjölk och mejerivaror. Högst

upp i vindsvåningen bodde ”springpojken”. Jag minns särskilt Mocke från Norrland, som min syster sällskapade med ett tag.

– Postfröken, som ensam skötte all post, var insatt i det mesta som hände på Malmen. Det var allmänt känt att hon läste alla vykort och annan tillgänglig post.

– Taxistationen, som ägdes av bröderna Gustavsson, låg vid Brunnsbacken, där det även idag finns utrymme för parkeringsplats. – Brandbilen var stationerad i den nuvarande vaktlokalens garage, nere vid slottet. Vid utryckning samlades de som ingick i den frivilliga brandkåren. Jag minns bara att detta skedde vid ett enda tillfälle då ett mindre uthus brann.

– Konditoriet Gula Stugan hade mycket uppskattade bakverk och jag minns särskilt deras goda choklad med vispgrädde. Det var också ett mycket populärt ställe för oss unga att träffas på och ett uppskattat utflyktsmål för brommabor.

Gula stugan köptes runt 1960 av arkitekten Nils Tesch och blev privatbostad. Byggnaden revs och återuppfördes i ungefär ursprungligt skick, dock något högre och utan entrédörr som vette mot Dragonvägen.

Jutta Waller

Jutta Waller fortsätter berätta minnen i nästa nummer

Vår cyklande präst

En vacker sommardag träffas vi i vår trädgård för ett samtal med kaffe och hembakade bullar. Slutligen har den ungdomlige och omtyckte Christer Kivi pensionerats från sitt arbete i Lovö församling. Han har kommit och gått ganska många gånger, sade Thomas Billig i sitt uppskattande och humoristiska tal efter Christers avskedspredikan den 2 juni. Christers cykel var talets röda tråd: ”Någon gång under år 2009 ägde den berömda cykelturen rum, då han cyklade från Stuvsta mot Lovön, fick punktering utan att kunna göra däckbyte, hade sent sammanträde med Lovö kyrkoråd och cyklade sent omsider hem till Stuvsta endast på cykelfälg.” Nu kommer vi se hans cykel vid Klockargården bara vid speciella tillfällen då någon önskar just honom för ett dop, ett bröllop, en begravning.

Många kommer att minnas den cyklande prästen. Christer tänker och känner mycket i cykelsadeln; förbereder arbetet, upplever naturen, får god motion och att inte släppa ut växthusgaser. Det lilla och det stora perspektivet. Dessutom kommer han till Lovö snabbare än med bil. När Christer passerar Nockeby och ser Lovö kommer ofta en vers ur Psaltaren till

honom: ”Herren är min herde, mig ska intet fattas”. Lovö är himlen på jorden – en predikan om skapelsen och skaparen. Christer citerar Linné: ”Svensk sommaräng är att skåda Gud på ryggen”.

Christers har många fina minnen från sin tid på Lovö. Han blev tillfrågad att komma hit och vill arbeta utåtriktat. Kyrkan är en del av samhället och ska i sin verksamhet visa det. Prästen ska möta människor i kyrkan och ute i samhället om det krävs. Det har Christer kunnat göra på Lovö. Ofta i samarbete med kyrkans personal och engagerade förtroendevalda. Kyrkan måste både vårda sina traditioner och ta ansvar för det som sker i dag och problem vi ser kommer i morgon. Annars är inte kyrkan en del av samhället. Kyrkans arbete får inte stanna vid ord. Orden måste bli handling. Därför uppskattar Christer den diakonala verksamheten. Christer har också arbetat som jourhavande präst och talat mycket med människor i kris. Ett starkt minne: hans senaste konfirmandgrupp är svensk kyrkohistoria med sin unika ålderssammanställning; 49, 47, 42, 21, två var 20 år, 17 och 14 år!

Varför valde du att bli präst? frågade jag. Man väljer inte att bli präst, man

är präst. Det kan ta ett tag innan man inser det och det gjorde det i mitt fall. Jag började en utbildning till tandtekniker, men läste också teologi i Uppsala. Christers gudstro har funnits hela tiden, men att bli präst har mognat fram – han kom inte ifrån kallelsen. Prästyrket måste ta hand om människor under livets alla förhållanden. Under sin tid i Hägerstens församling besökte Christer 5 800 hem och mötte allt från bröllopsplanering till knarkarkvartar och många spännande och intressanta människor.

Hela livet är en skola och det känns bra att få fundera över livet tillsammans med andra. Christer citerade en dikt av Tomas Tranströmer:

*"En ängel utan ansikte, omfamnade mig
och viskande genom hela kroppen:
skäms inte att du är människa, var stolt.
Inom dig öppnar sig valv efter valv och du
blir aldrig färdig
och det är som det ska."*

Dag Hammarskjöld sade så här:
"Den längsta resan är resan inåt."

Att minnas citat som dessa underlättar den självreflektion Christer ofta gör och tycker alla människor borde göra. Det innebär inte att sätta sig själv i centrum utan tvärtom att se sig själv i relation till andra. Efter ett bröllop till exempel känns det oftast bra, många kom till kyrkan och alla

var glada. Men vad händer sedan? Kommer Christer någonsin att träffa någon av dem igen? Var hela bröllopet ett misslyckande? Christer har kommit fram till att närvaron i kyrkan gav en positiv, kanske helig, upplevelse. Trots allt är många kvar i kyrkan, som är Sveriges största medlemsorganisation. Medlemmarna är kvar i kyrkan även om de inte kommer till kyrkan. Många kanske söker Gud utanför kyrkan. De kan uppleva Guds närvaro i naturens under, utanför kyrkorummet.

Christer Kivi har inte arbetat som präst. Han *är* präst. Skillnaden ligger i att prästen inte har arbetstider. Han gör det som krävs även om det innebär att stiga upp mitt i natten. Det finns ingen arbetsvecka, det finns inga arbetstider. Och arbetet som präst är fantastiskt. Det tycker jag märks på Christers utstrålning.

Hans livsfilosofi är att se alla människor med respekt och frimodighet. Alla måste kunna göra vad som helst bara man inte skadar andra och inte heller sig själv. Han citerar en av sina inspirationskällor, den tidigare ärkebiskopen K G Hammar: "Jag har inte sanningen, jag söker den."

Bertil Ottoson

Christer Kivi

Tema Förbifarten:

Trafikverkets stockholmsregion är ett kungarike på lerfötter

Just nu skriver jag Lovö hembygdsförenings synpunkter på Trafikverkets detaljerade arbetsplan för avsnittet Kungshatt-Lambarfjärden. Vi närmar oss slutet på denna långdragna och komplicerade process. Arbetsplanen ska godkännas av Trafikverkets huvudkontor i Borlänge. Det verkar som regionerna fungerar självständigt i förhållande till huvudkontoret, som därför inte haft full insyn och vill veta om arbetsplanen håller måttet i förhållande till uppdraget, gällande bestämmelser och omständigheter i övrigt. I vårt fall Ekerövägen med vägbreddningen, de föreslagna två trafikplatserna vid Edeby och Tillflykten, påverkan på världsarvet Drottningholm och naturen 2000-området Edeby ekhage (Trafikverkets alternativ 1 b).

Glädjande för oss ifrågasätter Borlänge motiven för några av förslagen, bl. a. trafikplatsernas placering och vill att argumenten ska förtydligas och jämföras med alternativ 8b med en trafikplats vid Tillflykten och en på Lindö.

För vår del granskar vi bedömningen:

"Utifrån ett samlat perspektiv med avseende på regionens och kommunens utveckling, hänsyn till kultur- och naturmiljö, funktion och ekonomi gjorde Trafikverket bedömningen att det bästa möjliga avvägda anslutningsalternativet var 1 b."

När en myndighet använder ord som samlat perspektiv och det bästa möjliga avvägda alternativet ska man osäkra revolvern. Begreppen döljer och missleder oftare än att vara det orden säger.

Vi jämförde alternativ 5 mot alternativet 1b eftersom vår övertygelse är att hela Lovö måste skyddas från trafikplatser. Alternativ 5 förordades bl. a. av Riksantikvarieämbetet och Statens Fastighetsverk fram till den 7 april 2011 då cheferna plötsligt bytte fot. Kanske kommer vi att specialgranska detta lappkast senare. För demokratin skull.

Vår granskning sker efter värderingen att Internationella åtaganden är viktigast, sedan riksintressen varpå följer regionala intressen och slutligen lokala intressen. Materialet för jämförelsen av alternativen 1 och 5 är Trafikverkets eget med våra

Det finns ingen godtagbar lösning på problemet med Finnbos vägkontakt.

kommentarer och presenteras här i förkortad form.

Internationella åtaganden

Sverige har anslutet sig till Världsarvskonventionen och har antagit ett regelverk som utvärderar hur Sverige som nation sköter sitt åtagande:

"Varje stat som är part i denna konvention erkänner att skyldigheten att säkerställa identifiering, skydd, bevarande, levande-görande och överlämnande till kommande generationer av det kultur- och naturarv sombefinner sig på dess territorium främst tillkommer denna stat.

Den skall göra allt den förmår ... "

För att bevaka hur stater sköter sina världsarv finns en speciell FN-organisation kopplad till UNESCO, ICOMOS, och ett regelverk – Guidance on Heritage Impact Assessments for Cultural World Heritage Properties – som innehåller en metod för att analysera eventuella hot mot världsarv och anvisningar hur hoten kan elimineras eller reduceras. Detta dokument har antagits av regeringen och ska användas i Sverige. Ett citat som passar i detta sammanhang:

"World Heritage properties de facto are

seen to have global value and thus logically have a higher significance than national or local heritage value."

I tillåtighetsbeslutet, september 2009, anges:

"Vägverket ska vidta åtgärder så att de skyddade värdena i världsarvet Drottningholm inte hotas."

I Trafikverkets material, TRV 2012/80286, sid 25 sägs sammanfattande om Kulturmiljön, alternativ 5, punkt 5.2:

"Alternativ 5 bedöms inte medföra skada på den del av riksintresset för kulturmiljö och buffertzonen för världsarvet som Lindön utgör."

Parterna har gemensamt uppfattningen att det största hotet mot världsarvet är ökande trafik på väg 261 genom Drottningholm. Om denna trafik säger TRV i samma stycke:

"De negativa konsekvenserna av trafiken förbi Drottningholm bedöms som betydligt mindre än i alternativ 1. När förbifart Stockholm öppnas bedöms trafiken förbi Drottningholm nära halveras jämfört med nollalternativet år 2035 och motsvara dagens trafik".

TRV har uppdragit åt en forskare att göra en Heritage Impact Assessment, en analys av om och hur världsarvet kommer att skadas av förslaget att placera två trafikplatser på södra Lovön. En HIA görs i två faser. Fas 2 lär publiceras under hösten 2013. I förordet till fas 1- rapporten, januari 2012, läser vi:

"The Swedish Government has granted permission of the Stockholm Bypass, according to the Environment Code. With this decision the areas of national interest for cultural environment on Lovö has been overruled by the national interest of roads."

Forskaren har som utgångspunkt för sin analys accepterat Trafikverkets alternativ 1 med två trafikplatser på södra Lovön. Forskaren underordnar sig alltså den myndighet forskaren ska granska i strid mot ICOMOS Guidances – särskilt det kapitel som handlar om att föreslå förändringar av projektet för att minska skadorna på världsarvet. Kap 6-2:

"Every reasonable effort should be made to avoid, eliminate or minimise adverse impact on attributes that convey OUV and other significant places."

Kap 6-3: *"HLA should include proposed principles and where possible proposed methods to mitigate or offset the effects of a development proposal or other agent for change. This should include consideration of other options for the development including site selection/location, timing duration and design."*

För säkerhets skull ingår i forskarens uppdrag att rapporten innan publicering ska granskas av projektgruppen för eventuella synpunkter. ICOMOS Sweden har gjort en mer oberoende granskning enligt ICOMOS Guidance än den av Trafikverket anlitate forskaren.

Det andra internationella åtagandet Sverige som nation har gjort gäller

Natura 2000 – området Edeby ekhage. I avsnittet Naturmiljö, alternativ 5, sid 25, säger TRV:

"Natura 2000-området berörs inte alls av trafikplatsen med alternativ 5.... Översiktligt bedöms anslutningen på Lindön ge små konsekvenser på naturmiljön."

RIKSINTRESSEN Världsarvet Drottningholm och Natura 2000-området är även riksintressen. Övriga riksintressen är hur Landskapsbilden, 5.1, påverkas. Här säger TRV:

"Alternativ 5 är det alternativ som bedöms bäst kunna anpassas till landskapet" (aa sid 24).

REGIONALA INTRESSEN Ovanstående intressen är även regionala. Utöver dessa tillkommer Friluftsliv, 5.4. I jämförelse med Lovön är Lindöns friluftsliv mycket begränsat. TRV skriver:

"Påverkan bedöms vara liten eftersom gång- och cykelförbindelsen kan lämnas intakt och de negativa konsekvenserna därmed små."

LOKALA INTRESSEN Samtliga ovanstående intressen är även lokala intressen samt Boendemiljö och verksamheter, 5.5:

"Trafikplatsen bedöms inte medföra störningar för boende i närheten."

Alternativ 1 medför flera olägenheter TRV inte nämner i texten, exempelvis svårigheterna att från lokal väg komma upp på väg 261 och att lämna

väg 261 för att nå sin lokala väg. För några boenden kan det bli extra besvärligt. Michael Crisp har skrivit till Trafikverket om Finnbos speciellt svåra situation, men har ännu inte fått svar.

Kollektivtrafik, 5.7, ingen större skillnad jämfört med alternativ 1.

Vägtrafiken, 5.8: Vi bedömer effekten än mer gynnsam för alternativ 5 eftersom bilar från Bromma får längre körsträcka innan de når förbifartens tunnelinfart och många kan bedömas avstå från genvägen genom Drottningholm. Alternativ 5 är motsvarande bättre för ekeröborna eftersom de får kortare väg till tunnelinfarten.

SAMMANFATTNING Fram till april 2011 var RAÄ och FSV eniga i uppfattningen att trafikplatser på Lovön skulle skada världsarvet Drottningholm i sådan omfattning att dess status som världsarv var i fara. Vår sammanställning ovan visar att alternativ 1 är mycket underlägset alternativ 5, allra mest på de områden som är viktigast för Sverige, de internationella överenskommelsernas område. Trafikverkets val vid en samlad bedömning är svår att förstå. Att som TRV bedöma alternativ 1 som det mest lämpliga synes bygga på andra faktorer än den direkta jämförelsen i materialet.

forts sid 31

Stenbrottet och kulturstigen

Har du möjligtvis besökt det gamla stenbrottet vid Stenhamra på vår grannö Färingsö? Det är längesedan man slutade att bryta sten där, närmare bestämt 1937. Men platsen är exotisk och färingsöfolket har alltid tagit tillfället i akt för att visa sina gäster det gamla berget.

I maj nånad invigdes en kulturstig vid det gamla stenbrottet. Initiativtagare är Stenhuggarbyns Kulturförening. Vid den högtidliga invigningen talade kulturnämndens

ordförande Gunilla Lindberg, Mälaröarnas kammarkör sjöng sköna vårsånger, spelemännen Arne Forsén och Ulf Åkerhielm framförde Stenhamravalsen från 1912, noterna funna i ett arkiv, nu var det nypremiär.

Konsum Stenhamra och Stockmosfabriken bjöd på saft och kakor till alla i det fina vårvädret. Dagens guide, Lars-Erik Eriksson, samlade alla vid den första stora fototavlan. Den visade en stor grupp med de gamla stenhuggarna. Otroligt tydliga

ansikten, många av invigningsgästerna kunde känna igen någon gammal familjemedlem.

Stigen är uppmärkt med röda träpilar, och här och där dyker det upp nya tavlor med fotografier "från tiden" med intressant text. Stigen ledde sedan runt bland klippblock och stenskravel och på många platser finns det nya fototavlor med informativa text.

Stigen är för det mesta lättgådd, men när den leder ned mot Stenhuggarbyn blir det besvärligt för den som gärna går med käpp. Eftersom det finns mycket att läsa på de stora

tavlorna så rinner tiden iväg. Men efter en dryg timme så kommer man fram till själva Stenhuggarbyn. Där avslutas stigen och besökarna kan gå omkring och se på de gamla husen (nu privatägda) och hamnen. Härifrån fraktades stenen till Stockholms stad för att läggas i perfekta mönster på gatorna.

Vill du veta mer om livet som stenhuggare och hur familjerna levde, så läs boken om Stenhamra, författare Låås.

Kylli Johannisson

forts från sid 29

Ett problem är att Räddningstjänsten anser att säkerheten kräver separata tunnelrör. Det har inte alternativ 5. Ett annat problem anses vara att alternativ 5 kräver tunga betongkonstruktioner som är främmande för landskapet.

Vår inlaga är inte färdigskriven ännu. Den ska avslutas med en sammanställning över alla underligheter

Trafikverket gjort för att motivera att framtidens transportproblem kan lösas med hjälp av Förbifart Stockholm. I nästa nummer av Eleonora-Posten kommer hela bilden. Då kommer du bättre förstå denna artikels rubrik – Trafikverkets stockholmsregion: Ett kungarike på lerfötter.

Bertil Ottoson

Eleonora-Posten

ISSN 1651-6508

utges av Lovö Hembygdsförening

Redaktör: Bertil Ottoson

Manusstopp till nr 4 2013 den 15 november

Lovö Hembygdsförening

Box 31

17802 Drottningholm

info@lovohembygd.com

www.lovohembygd.com

Plusgiro 8812-0

FÖRENINGSPOST B

Avs: Box 31
178 02 DROTTHOLM

Hembygds- och marknadsdagar på Hogsta och Rörby

Lördag den 14 och söndag den 15 september kl. 12–16

HOGSTA Bagarstugan är öppen och Smedjan i gång. I Magasinet har vi en utställning om trädgårdsnäringen på Lovö med bilder som speglar näringens utveckling och insamlat material från de tidigare 22 handelsträdgårdarna.

Lovös honungsproducenter, Hans och Inger Lindberg, säljer honung som de flitiga bina samlat in på Lovö och berättar om biodlingens njutningar och problem.

RÖRBY I marknadsstånden finns Hembygdsföreningens böcker, kartor, varglappströjor m.m. att köpa. Visning av Ralph Erskines första bostad i Sverige, Lådan (kopia).

MER INFO: www.lovobygden.se eller Göran Linge 076 263 10 72.

I samarbete med Stiftelsen Lovö Naturvård – Lovö Keramik Lovö Vävare – Lovö Församling - Mälaröarnas Jazzförening i samarbete med Ekerö Kulturnämnd – Föreningen För Fler Fjärilar på Lovö